

DELİ FİLOZOF

1964

Hüseyin Rahmi Gürpınar

1864-1944

KİŞİLER

Hikmetullah Efendi Fehime ile evlidir. Çelebi ve Caize isimli iki çocuğu vardır. Evlenip, çoluk çocuğa karışmış olmaktan dolayı pişmandır. Deli Filozof, Dinsiz Hoca gibi lakaplarla anılır. Araştıran, düşünen, hakikat ile ilgilenen bilge bir karakterdir. Babasından kalanlarla geçimini sağlamaktadır.

Çelebi Filozof ve Fehime Hanım'ın oğludur. On sekizli yaşlardadır. İclal'e aşiktir ve sonunda onunla evlenir.

İclal Yoksul bir yorgancının kızıdır ve çok küçük yaşta annesini kaybetmiştir. Kız kardeşi ile arkadaşken onun eğitimi ile ilgilenen Ali Senaver, İclal büyüdükçe ona aşık olmuş ve evlenme teklif etmiştir. İclal sırasıyla Ali Senaver, Çelebi ve Umrani ile evlenir.

Caize On altı yaşındaki Caize, Filozof ve Fehime'nin kızıdır. Umrani'ye aşık olur ve onunla evlenirler.

Umrani Umrani, kendini olduğundan farklı gösteren çapkın bir adamdır. Caize'yi kandırarak onu kendine aşık eder ve onunla evlenir.

Fehime Hanım Sakin, sessiz bir kadın olan Fehime Hanım kocası Hikmetullah Efendi'den memnun değildir. Onun din konusundaki düşünceleri, serbest yapısı ve rahatlığı onu mutsuz etmektedir.

Ali Senaver İclal'in ilk kocasıdır. Namuslu, iyi niyetli ve olgun bir adamdır. İclal ile arasında yirmi beş yaştan fazla yaş farkı vardır.

Ayşe Uğur Filozof'un evinde çalışan, evin işleriyle ilgilenen kadındır.

Hafıza Hanım Fehime'nin annesidir. Filozof ile hiç anlaşamaz. Dindar bir kadındır ve damadını sürekli eleştirir.

Karanfil Karanfil Dadı Afrikalıdır. Zengin birinin evinde çalışırken evin oğlu, sarhoşken onu birlikte olmaya zorlamıştır. Ondan hamile kalan ve sonrasında durumu anlatan Karanfil evden kovulmuştur. Sokaklarda hamile vaziyette kalınca, İclal'i kaçırarak haydut onu işlettiği geneleve almış, oğlunu da büyüyünce yatılı okula vermiştir. Sonrasında İclal ile birlikte haydutun evinden kaçmıştır. İclal ölene kadar yanından ayrılmaz.

ÖYKÜ

Çelebi ve İclal'in yasak aşkı Hikmetullah Efendi'nin düşünceleri ve söyledikleri sürekli gittiği kahvehanede dindarlar tarafından tepki ile karşılanıyordu. Ona dinsiz, deli filozof gibi lakaplar takmışlardır. Hoca Sadık baş düşmanıdır ve mahalleliyi ona karşı kıskırtmaya çalışıyordu. Mahallede ne zaman kötü bir şey olsa onun uğursuzluğu sayılır. Aydın gençler ise Filozof'un tarafını tutuyor ama birazda söyledikleri ile eğleniyorlardı. Bu iki grup dışında birkaç kişi ise Filozof'un söylediklerini dikkate alıyor, onu bilgin biri olarak görüyor ve ona saygı duyuyorlardı. Bir gün mahallede dedikodu çıkar. Ali Senaver'in genç eşi İclal ile Filozof'un oğlu Çelebi'nin yasak aşk yaşadıkları iddia edilir. Ali Senaver, bu konuda kahvehanede sorguya çekilince onları terslemiştir. Fakat gerçekte bir süredir karısı ondan uzak duruyordu ve içe kapanıktır. Arkadaşı Bekir ile beraber konuyu Filozof'a açmaya kara verirler. Filozof da oğlu Çelebi'nin de bir süredir çok zayıfladığını, odasında sabahlara kadar kendi kendine konuştuğunu ve intihar etmekle ilgili düşünceleri olduğunu söyler. İki adam, gençleri birbirlerinden uzaklaştırma kararı alırlar. Ali Bey, karısı ile Çelebi'yi gece yarısı bahçedeki bir odada kucak kucağa yakalar. Çelebi'yi evinden kovar. Karısına da bu olayı bir daha tekrarlamayacağını söylerse onu affedeceğini ve her şeyi unutacağını söyler. İclal ona net bir şey söylememesine rağmen hareketlerini olumlu şekilde yorumlar. Ertesi gün ise Filozof ile tanıştıkları gibi karısını Emirgan'daki dadının evine götürür ve Çelebi'den uzaklaştırır. Filozof da oğlunu kadından soğutmaya çalışır.

Çelebi ve İclal'in kaçıışı Tüm bu uzaklaştırma çabalarına rağmen Çelebi ve İclal birlikte kaçarlar. Ali Bey ise karısına âşıktır ve onun gibi güzelini de bir daha bulamayacağını düşünüyordur. Onları bulup karısını evli kalmaya ikna etmeyi istiyordur. Filozof'un derdi ise oğlunun başına bir şey gelmeden onu bulmaktır. Çeşitli ipuçlarını bularak onları takibe alırlar ama sürekli isim ve yer değiştirdiklerinden onlara ulaşamazlar. Kumar oynayıp kazandıklarını, lüks ve eğlence içinde yaşadıklarını, etrafa borç yaptıklarını öğrenirler. Tam bu konuda bir plan uygulayacakları zaman Çelebi'nin İtalyan Hastanesi'nde yaralı vaziyette olduğunu gazeteden öğrenir ve yanına giderler. Gazetede içip eğlenmek için akşam pikniği yaparken yanlarına yedi tane haydudun geldiği, onlardan rahatsız olup giderlerken buna izin vermediklerini, bir süre daha beraber içmek ve eğlenmek zorunda kaldıklarını yazıyordu. Sonra da herkes iyice sarhoş olunca adamların gözü iyice dönmüş ve İclal'e sarkıntılık yapmışlardır. Tam Çelebi'yi hırpalayıp, İclal'i kaçırlırken polis müdahale etmiştir. Çelebi, gazetede yazan çoğu şeyin uydurma olduğunu ama zaman kaybetmek istemediği için sonraki kısmı anlatacağını söyler.

İclal'in mektubu Çelebi ve İclal, polislerin yönlendirmesi ile hızla adamların yanından uzaklaşmışlardır. Fakat şoför de sarhoştur ve arabayı son sürat ve güvensiz kullanıyordu. Polis bir süre adamları oyalayacaklarını, gidebildikleri kadar hızlı gitmelerini söylemiştir. Sarhoş şoför kaza yapınca haydutlar onlara yetişmiştir. Çelebi İclal'i bırakmayınca adam onu öldürücü olmayacak şekilde bıçaklamış, İclal'i ise kaçırmıştır. Polis ve diğerleri İclal'i ne kadar arasalar da bulamazlar. Ali Bey ve Çelebi bu süreçte arkadaş olur, sık sık bir araya gelip İclal'i konuşur. Bir gün İclal'den mektup gelir. Haydut onu nerede olduğunu bilmediği bir eve kapatmıştır. Bu genelevde satılan tek kişi İclal'dir ve zorla özel müşterilerle birlikte olmak zorunda kalıyordu. Başında iki kadının nöbet tuttuğunu, bu mektubu tuvalette gizlice bir haftada yazdığını söylemiştir. Görebildiği kadarı ile etrafı tarif edip, başındaki nöbetçilerden Karanfil'den öğrenebildiği bilgileri yazmıştır. Bu mektubu da oğluna gönderdiğini söyleyerek Karanfil'in göndermesini sağlamıştır.

Filozof'un çocuklarının evlilikleri Senaver Bey, Çelebi ve Filozof bir şekilde İstanbul'un bir ucundaki bu yeri bulurlar. Yanlarına silah da almışlardır. Kısa süren tehlikeli birkaç boğuşmadan sonra İclal'i alırlar. Perişan vaziyettedir. Üstü başı yırtık, saçları birbirine girmiş ve yüzü gözü mor halkalarla doludur. Giderken kendisine yoldaşlık eden Karanfil Dadi'yi da almak ister ve diğerleri de kabul eder. Karanfil Dadi'nin oğlu yatılı okuldadır ve hayat hikâyesini İclal ile paylaşarak birlikte dertleştikleri çok olmuştur. İclal'i kaçıran hayduttan o da çok korkmaktadır. Ali Senaver olgunluk göstererek karısından vazgeçer, ona zarar vermek istemez ve ondan boşanır. Çelebi ise evdeki kadınların karşı çıkmalarına karşın İclal ile evlenir. Filozof bu evliliğin yanlış olduğunu ve bir süre sonra zaten birbirlerine karşı ilgilerinin biteceğini düşünüyordu. Engel olamayacağını düşünerek evliliğe karşı çıkmaz. Filozof'un kızı da Umrani isimli bir gençle aşk yaşamaya başlamıştır. Umrani çapkın, ne iş yaptığı belli olmayan, kızın babasının zengin olduğunu düşündü için onunla evlenmek isteyen biridir. Kızın aklını çeler. Babası ona iyi bir ailede gelen, varlıklı bir kısmet bulmuştur ama Caize kabul etmez. Adam da Umrani'yi damat olarak istemez ve Caize evden kaçarak dört gün sonra evlendiğine dair bir mektup gönderir.

Filozof'a ikramiye çıkar Filozof kızının kaldığı yeri bulur. Umrani ile evlenmişlerdir ve adam yapacak bir şey olmadığını düşünür. Kızının yaşayacağı acılar biraz daha aza indirmek için destek olmaya karar verir ve onları evine götürür. Hep birlikte yaşamaya başlarlar. Damat ve Gelin çok tembel ve gösteriş meraklısıdır. Evdekiler bu durumdan şikâyetçidir. Fakat İclal ve Umrani uyanıklık yaparak büyükannenin gözüne girmek için ona ilgi göstermeye başlarlar. O dönem Filozof'a ikramiyeden para çıkar. İclal ve Umrani bu paradan yararlanmak için eşlerine baskı yapsalar da Filozof parayı boşa harcamamaya kararlıdır. Aklında hiç yokken çocuklarının ısrarı ile ederinden düşük fiyata satılan, çok büyük bahçesi olan Çınarlı Köşkü'nü almaya karar verir. Köşkle ilgili uğursuz olduğuna, daha önceki sahibinin aldatılma yüzünden karısını burada silahla öldürdüğüne dair hikâyeler anlatılıyordu. Bu durum umursanmaz. Filozof ise kalan ömrünü güzel bir manzarada, temiz hava içinde ve kendine ait bir kütüphane için ayıracağı bir odada geçirmek ister. Erenköy'deki köşke taşınırlar.

Çınarlı Köşkü'nde yaşam Köşkte olmaktan en çok memnun olanlar Deli Filozof ve kaynanası olur. Bahçede manzara eşliğinde, süs havuzunun kenarında kahve içmek büyükanneye ve kütüphane olarak kullanabildiği büyük bir odaya sahip olmak Filozof'a çok iyi gelir. Günlerini kuş sesleri içinde geçirebiliyorlardır. Maddi durumları tüm evi döşemeye ya da komşuları gibi hayatlar sürmeye yetmese de temel düzeyde ihtiyaçlarını karşılayabilmişlerdir. Bir bahçıvan, bakımsız ve zayıf bir atın sürdüğü araba ile yetinirler. Bir süre sonra İclal'de değişimler meydana gelir. Kocasına ters davranmaya, ondan uzaklaşmaya ve ev içinde sürekli odasına kapanmaya başlar. Doktor bir sinir hali olabileceğini, kaçırıldığı evde yaşadığı travmanın etkisi olabileceğini ve normal davranmaya devam etmelerini

öğütler. Filozof oğluna doktorun dediklerinde haklı olduğunu söylerken içten içe damadı ve gelininin yakınlaşmasının farkındadır.

Umrani ve İclal'in ilişkisi fark edilir Caize'de kocasının, İclal ile olan sohbetlerini fark eder ve sürekli onları incelemeye, kocasına göz açtırmamaya başlar. Kendince durumdan emin olduğu bir an babası ve annesi ile gözyaşları içinde konuşur. Babası bir an evvel o adamdan boşanmasını isterken, kızı ona birkaç ay müsaade etmelerini ister. Kocasından bir anda vazgeçemiyordur. Babası bir şartla kabul eder. Çelebi'ye bu durumdan bahsetmeyecektir. Karısına deli divane aşık olan Çelebi bu durumu kaldıramayacak diye düşünüyordur. Caize bunu kabul eder ve zamanında onu dinlemediği için babasından af diler.

Caize ve Çelebi'nin planı Caize, babası ve annesine bu şekilde söz verse de aklında başka bir plan vardır. Hemen kardeşinin yanına gider ve durumu anlatır. Çelebi'de olanların farkında olduğunu, bunu ispatlamak için artık kanıtı ihtiyacı olmadığını söyler. İki kardeş intikam için ve ruhlarını ele geçiren kıskançlıkla öfkeye son vermek için onları öldürüp sonra da intihar etmeye karar verirler. Onları sevmekten vazgeçemedikleri için kendilerini öldürmenin de en iyi ceza olduğunu düşünüyordular. Bunu nasıl yapacaklarını konuşurlarken Caize, birkaç ay bekleyerek onlarla biraz daha zaman geçirme fikrini ortaya atar. İkisi de hala eşlerine âşıktır. Çelebi'nin aklına bir fikir gelir. Okuduğu romanın bir bölümünde, bahçelerinde de bulunan bir ağaçtan elde edilen zehirden bahsedilmiştir. Bu zehri yapabilirlerse bir hafta kullandıktan sonra tam bir yıl sonra zehrin içen kişiyi öldürdüğünü öğrenmiştir. Bu fikir ikisi içinde uygun olur. İclal ve Umrani ise eşlerinin artık durumdan şüphe ettiklerinin farkındadırlar. Durum iyice ayyuka çıkmıştır.

Umrani ve İclal kaçar Çelebi hiç vakit kaybetmez ve zehri hazırlar. Ayşe Uğur'un yanına gider ve ona verdiği bu karışımı her sabah kendisinin, karısının, Caize ve eşinin çayına karıştırmasını, çiftlerin arasının düzelmesi için hazırlattığını söyler. Fakat onlar dışında birisi kullanırsa çıldıracağından başka kimseye kullandırmamasını da tembihler. Ayşe Uğur bu yalana hemen inanır. Çelebi dışında durumdan kimseye de bahsetmeyecektir. Bir hafta boyunca her sabah çiftler çayları içerler. Umrani ve İclal, eşleri de aynı çaydan içtiği için, onları zehirleyeceklerinden korksalar da çayda zehir olduğu akıllarına gelmez. Caize, kardeşi ile görüşmek için yine köşkün bahçesinde buluştuğunda zehri ne zaman hazırlayacaklarını sorar. Çelebi ise çoktan hazırlattığını ve bir haftadır tükettiklerini söyler. O sırada bahçede Karanfil Dadi'yı fark ederler. Dadi, birçok kez onlar konuşurken etraflarında dolaşmaya başlamıştır. Onun İclal'in ajanı olduğunun farkındadırlar. Karanfil konuşmalardan duyduğu bir iki kelimeyi İclal'e yetiştirir. İclal ve Umrani eşlerinin onları zehirleyeceğini düşünerek ertesi gün evden ayrı ayrı çıkıp bir daha geri dönmezler. Karanfil Dadi'da onlarla gitmiştir.

Filozof her şeyi öğrenir Caize ve Çelebi çok mutsuz olurlar. Her tarafta izlerini bulmaya uğraşsalar da eşlerinin nerede olduklarını ve neler yaptıklarını öğrenemezler. İki kardeş bu şekilde aldatılmalarına rağmen eşlerini sevmekten vazgeçemiyorlardır. Kıskançlık ve öfkelerini bir yıl sonra öleceklerini bilerek bastırırlar ve günlerini keyifsiz şekilde geçirirler. İclal bu arada Filozof'a mektup yazar. Umrani ile birbirlerine aşık olduklarından, evliliğin ömür boyu sürdürülemez bir kurum olduğundan ve boşanmak istediklerinden bahsettiği mektubu Çelebi ve Caize okuyunca iyice mutsuz olur. Babalarına zehirleme olayını anlatırlar. Filozof birbirlerine aşık oldular diye ahlakı düşük iki insanı öldürmeye çalıştıkları için canı olduklarını söyleyerek çocuklarına kızar. Anne ve babalarını düşünmeyerek ikisi de zehri içmişlerdir. Artık öleceklerini bilerek ve birilerinin ölümüne sebep olmuş olarak ölümü beklemenin onlara en büyük ceza olduğunu söyler. Çocuklarının cahil ve düşüncesiz olduğunu düşünüyordur. Hiç vakit kaybetmeden zehir için araştırma yaparak panzehir hazırlar. Çocukları, panzehiri içtiğinin farkında değildir. Filozof onlara ders olması açısından bundan bahsetmez. Babası mektupta verilen adrese gitmelerini yasaklar ve kısa sürede boşanmalarını sağlar.

İclal ve Umrani hastalanır Çelebi ve Caize'nin bekledikleri ölüm tarihine iki ay kala İclal'den bir mektup daha gelir. Bu kez Çelebi'ye yazmıştır. Çok pişmandırlar ve af diliyorlardır. İkisi de fakirlik ve sefillik içindedir. Ölmek üzere hasta olduklarını, hastalığını hiçbir doktorun çözüm bulamadığını, artık birbirlerine olan sevgilerinin bitip tiksinti duyduklarını yazar. Umrani'de pişmandır ve af diliyordu. Yaptıkları yüzünden cezalandırıldıklarını düşünüyordular. Çelebi mektubu getiren Karanfil'e yarın onları görmeye geleceklerini söyler. İki kardeş panik olurlar. Filozof'a mektubu gösterirler. İlacın onlara etki göstermemesini bünyelerinin farklılığından ya da onların başka bir hastalığa yakalanmış olabileceğinden olduğu düşünmektedirler. Filozof onlara panzehir ile ilgili gerçeği anlatır. Çelebi, neden İclal ve Umrani'yi de kurtarmadığını sorunca adreslerini göndermekte geciktiklerini, adrese ulaştığında ise panzehirin etki göstereceği dönemin çoktan bitmiş olduğunu anlatır. Çocukları onların

yanan gidip vicdanen rahatlamak için ellerinden geleni yapmak isterler. Filozof ne karşı çıkar ne de onay verir.

Çelebi ve Caize'nin pişmanlığı Ertesi gün iki kardeş, İclal ve Umrani'nin evine giderler. Yoksul bir mahallede, kirli eşyaların olduğu, farelerin cirit attığı ve yoksulluk içinde bir evde yaşıyorlardır. İclal ve Umrani ishal, kusma ve diğer hastalık belirtilerinden dolayı görüntü olarak fazlasıyla değişmiş ve perişan haldedirler. İki kardeş bu görüntü karşısında dehşete düşerler, pişman olurlar. Fakat zehirlenme olayını itiraf etmezler. Onlardan af dileyen, ölmek üzere olan eski eşlerini affederler. Tüm kızgınlık, kıskançlık, intikam isteği son bulmuştur. İkisini de eve götürmeye karar verirler. Son günlerini böyle geçirmelerini istemezler. Babalarının durumu anlayacaklarını biliyorlardır. O sırada ev sahibi ödenmeyen kiralari almadan gidemeyeceklerini söyler. Ona ve etrafa toplanan çevre esnafa bir miktar para verip, kalanını da ertesi gün göndereceğini söyleyerek senet yaparlar. Karanfil Dadı ile birlikte karı kocayı alıp evlerine götürürler. İçinde buldukları durumdan utansalar da karşı çıkacak halde değillerdir.

İclal ve Umrani'nin ölümü İclal ve Umrani'nin eve dönmesi sonucu büyükanne kıyameti koparır. Fakat zehirlenme olayı ailede duyulmuştur. Ölmek üzere oldukları bilindiğinden diğerleri ses çıkarmaz ve büyükanne da susturulur. Umrani, Caize'nin odasına, İclal ise Çelebi'nin odasına çıkarılır. Bakımla, beslenme ile hastalar gün geçtikçe iyi görünmeye ve toparlanmaya başlar. İclal ve Umrani eski eşlerinden özür diler. Birbirlerinden nefret ettiklerini ve boşanmak istediklerini, öleceklerse de boşanmış olarak ölmeyi tercih edeceklerini söylerler. Ayrıca iyileşirlerse bu konakta karın tokluğuna çalışan ve onlara hizmet eden kişiler olarak kalmak ve vefa borçlarını ödemek niyetindedirler. Caize ve Çelebi çoktan onlara yapılanları unutup eski eşlerini affetme aşamasına gelmişlerdir. Daha iyi göründüklerinden artık iyileşeceklerine de inanıyorlardır. O gün eski eşleri ile aynı yatakta, koyun koyuna uyurlar. Ertesi gün boşanma ve iyileşirlerse evde onlara hizmet etme isteklerini babalarına iletirler. Babaları onların bu halinin geçici olduğuna, iyileşip normal hayata dönünce tekrar eski hallerine döneceğine inanıyordu. Fakat zaten ölecekleri için bu tehlikeyi dikkate almayacağını, ne istiyorlarsa yapabileceklerini söyler. Çocuklar babasına inanmaz ama söylediği gerçek olur. Zehirlenmenin üstünden tam bir yıl geçtiğinde iki hasta da peş peşe ölür. Çelebi ve Caize ise mutsuz ve pişman şekilde hayatlarına devam ederler. Babası her seferinde haklı çıkmıştır. Çelebi, evli bir kadinken aşık olup kaçırdığı İclal'in kocası Ali gibi olgun davranamayıp katil olmuştur. Olanlar dışarı yansıtılmaz ve iki kardeşin suçu gizlenir.

TEMALAR

Aşk Hikayedeki karakterlerin dünyasında aşk ve tutku bir aradadır. Aşkın geçidir ve bir ömür boyu süremez. Bu duygu ile sonu iyi düşünülmeden alınan ani kararlar trajik sonuçlar doğurabilir. Hikâyede bu duygunun yoğunluğuna kapılıp düşünmeden hareket eden karakterler ihanet, cinayet, istismar gibi trajik olaylarla baş etmek zorunda kalırlar.

Evlilik/Sadakatsizlik Evliliğin sadece aşk duygusunun üstüne kurulması tehlikelidir. Özellikle ahlak seviyesi düşük insanlar eşine karşı olan sorumluluğunu sadece hissettiği duygu ile sınırlandırır. Yasak şekilde yaşanırken oldukça tatlı gelen bu duygu, aynı kişiyle uzun süre ve evli şekilde yaşamaya gelince biçim değiştiriyor ve tadını yitiriyordur. Romandaki Filozof, eşe karşı hissedilen duyguların değişmesi durumunun eşten gizlenmemesi ve ayrılma isteğinin söylenmesi gerektiğini savunur. Aynı şekilde karşı tarafın da kendisini sevmeyen birini zorla hayatında tutmaya veya cezalandırmaya çalışmayıp, eşinin tercihine saygı duymasının olağan bir durum olduğuna dikkat çeker. Çağın ilerisinde düşünen bir karakterdir.

Cinayet/Kıskançlık Çelebi ve Caize'nin, eşlerinin ihanetlerini onları öldürerek cezalandırmak istemeleri sonucu görülür ki zaman geçtikçe aynı insan olarak kalmadığımız için hissettiklerimiz ve isteklerimiz de aynı kalmayacaktır. Caize ve Çelebi'nin de intikam hırsının yerini pişmanlık alır. Kıskançlık ve öfke gibi yoğun duygulara kapılıp hareket etmek mutsuzluk getirir.

Olgunluk/İnsanın doğası Her toplum bulunduğu döneme ait özelliklerini içeren kuralları, adetleri ve hassasiyetleri benimsemeyenleri dışlar, suçlar ve kendince cezalandırır. Filozof'a göre, dünyadaki sosyal dertlerin çoğu yasaların tabiatla uyuşmamasından kaynaklanmaktadır. İnsan tabiatı, hakikati farklıdır ve bunları kabullenmeyi, farkındalık kazanmayı çağın ötesinde düşünebilen olgun kişiler başarabilirler. İnsan toplumun baskısından, duygularından sıyrılarak olumlu sonuca gidecek şekilde davranmayı bilmelidir.

KARAKTER ANALİZİ

Hikmetullah Efendi (İleri görüşlü)

Karakter Deli Filozof olarak anılan Hikmetullah Efendi, bilgin ve ileri görüşlüdür. Olaylara geniş bir çerçeveden bakarak topluma hâkim görüş ve duygulardan sıyrılarak olayları değerlendirir. Yardımsever, araştırmacı ve olgundur. Her türlü duruma karşı sakinliğini koruyup soğukkanlı yaklaşmaktadır. Savurgan değildir fakat paraya da çok önem vermez. Adaleti ve gerçeği önemsemektedir.

Aktivite Filozof kahvehaneleri, dilencilerin olduğu yerleri ve hastaneleri dolaşarak ibretlik hikaye toplamayı ve bu hikayeler üzerine düşünmeyi, çıkarımlar yapmayı sever. Akşamları uyumadan o gün yaşadığı olayları, durumları analiz eder. Kitap okumak ve araştırma yapmaktan çok keyif almaktadır ve günleri bu şekilde geçmektedir. Çok arkadaşı ve seveni olmadığını görürüz. Cesur ve farklı konuşmaları etrafı tarafından tepki ile karşılanmaktadır. Din konusundaki sorgulamaları ve söylemleri şikayet edilip mahkemelerde uğraşmasına da sebep olmuştur. Dört, beş eser yazmıştır ama bunlardan pek para kazanamamıştır. Babasından kalma bazı kira geliri geçinmesine yardım etmektedir. Kazandığı piyangodan sonra maddi olarak daha rahattır.

ÖRNEK ANILAR

Güvenilir/Saygın Bekir ve Ali Senavi dertleşirken, karısının Çelebi ile olan münasebeti konusunda Hikmetullah Efendi'ye danışma kararı alırlar. Oğlunu İclal'den uzak tutması için ne yapılması gerektiğini soracaklardır. Çelebi'nin babası olmasına karşı doğruğuna, bilgisine güveniyorlardır. "Hikmetullah Efendi çok doğru adamdır, fakat eğriler arasında sözleri garip ve davranışları eksantrik görünür. Göreceksin teklifimizi içtenlikle kabul etmekte dakika geçirmeyecektir. Macerayı eskitip süreğenleştirmemek için hemen gidelim.

Olgun/Anlayışlı Kızı istemediği damat adayı ile kaçıp evlenince, Filozof onların kaldığı pansiyonu bulur. İlk önce garip bir güdü ile kapıyı yumruklar fakat sonra tavır değiştirir. "Önleyemedim, olan oldu. Ey Deli Filozof, şimdi kabaca davranan babalar sürüsünden ayrılmalısın. Tabii sayılmayacak jestlerle halktan aykırı gidenlere "deli" diyorlar. Ben halkın kendisince haklı bulunduğu akıllılıklarına sırıttığım gibi, onlar da benim deliliklerime gülebilirler. Doğru, yanlış davranışların ne yanda olduğu, sonuçları meydana çıkarır. Kızım bilmeyerek aşk şeytanının baştan çıkarmasına uyup kendini bir felakete attı. Şimdi onun felaketini olabildiği kadar hafifletmek için ben babalık kininin yenmeliyim. Sonlarında iyilik çıkacak direnişler makbuldür, fenalık çıkacaklar kötüdür."

Okumaya düşkün/Kitapsever Hikmetullah Efendi kitaplarla vakit geçirmeyi, okumayı ve yazmayı çok sevmektedir. "Filozof Hikmetullah Efendi, kitabı rafa koymak için değil, okumak aşkıyla sever ve insan ömrünün birkaç kütüphaneyi tamamıyla okumaya yeterli olmadığına üzülürdü. İstanbul'daki kütüphanelerde ne kadar kitap bulunduğunu, çeşitlerini, değerlerini kütüphane görevlilerinden daha iyi bilirdi. Ara sıra halinde görülen taşkınlıklar, belki de bu fazla okumak yorgunluğundan ileri geliyordu."

Çelebi (Duygusal)

Karakter Çelebi çok duygusal biridir. Sürekli duyguları ile hareket etmektedir. Heyecanlı ve aceleci olduğu söylenebilir. Durumları o anki duyguları ile değerlendirip, etraflıca düşünmeden hemen harekete geçmektedir. Karısına aşık ve bağlıdır.

Aktivite Çelebi, babasının serbest eğitimi altında büyümüştür. İclal'e çok aşık ve düşkün olan genç adam, karısının etrafında pervanedir. Kendine ait özel bir ilgi alanı ya da aktivitesine yer verilmemiştir. İşine gider gelir. İclal ile yasak aşk yaşadığı ve kavuşamadığı dönem her gün içki içip sarhoş olmuştur. İntihar etmeyi de düşünmüştür. İclal ile kaçtığı dönem kumar oynamaya başlasa da sonradan kumar oynamamıştır.

ÖRNEK ANILAR

Karisına düşkün İclal, Çelebinin bahçeye çıkma teklifini reddeder fakat kısa bir süre sonra Umrani'nin teklifini kabul eder. Babası karısının üstüne gitmemesini, kendi haline bırakmasını, fazla ilgilenmemesini tembihler. "Çelebi, hatırlatmaya zor boyun eğen bir kaynamayla yerinde kaldı. İclal hastalıktan çok nazlanmaya benzer bir yürüyüşle önlerinden geçerken kayınpederine hafif bir selam verdi, kocasının yüzüne hiç bakmadan yürüdü, Caize ve Umrani'nin yanlarına gitti, karı kocanın

arasına oturdu. Yavaş yavaş konuşmaya başladılar. Ne söylediklerini işitmek için Çelebi yerinde duramıyordu. Babası yine kolundan bırakmadı.”

İclal (Hercai)

Karakter Güzelliği ile fazlasıyla dikkat çeken İclal, hercaidir. Aşık olduğu erkek ona fazla ilgi gösterip her istediğini yapınca ilgisini kaybetmekte ve başka bir erkeğe heyecan duymaktadır. Tutkulu bir kadındır. Sadece kendini düşünen, rahatına düşkün ve açık sözlü biri olduğu anlaşılmaktadır. Hayatına giren tüm erkekleri aldatmıştır. Duygularına göre hareket etmektedir.

Aktivite İclal günlerini beğendiği romanları okuyarak ve kendisi ile ilgilenecek geçirir. Eğlenceyi ve aşkı önemsemektedir. Ona göre evlilik kurumu anlamsız ve sürdürülmesi imkânsız bir kurumdur. Ömür boyu aynı kişiye aşık olarak kalmanın imkansız olduğunu düşünmektedir. Bu sebeple hayatında biri varken başkasına ilgi duyar ve onunla aşk yaşamaya başlar.

ÖRNEK ANILAR

Açıksözlü Senaver Bey, İclal ve Çelebi'yi sevişirken yakaladıktan sonra odalarına gittiklerinde karısından böyle bir durumun ikincisi olmayacağına dair söz vermesini ister. İclal, susup ağladıkça da konuşması için üsteler. Ona sadık kalacağına söz verirse her şeyi unutacaktır. “Bu anda ikimiz de geçirdiğimiz göz önündeki suç bunalımının baskısı içindeyiz. Ne söyleyeceğimizi, ne yapacağımızı biliyor muyuz? Geçici bir sükûnete dönmek için bu heyecan dakikalarında edeceğim vaatten bir şey çıkmaz. Gelecekte ne olacağımızı zaman gösterecektir. Yalnız ona güvenilebilir.”

Rahatına düşkün Çelebi ve İclal evlendikten sonra, evin büyükannesi kızı Fehime'ye onu çekiştirir. Ne yeni gelinden ne de damattan memnundur. Fehime ise İclal'in zamanla alışıp her şeyi yapabileceğini düşünüyordu. “O gelin olacak kaltak elini sıcak sudan soğuk suya sokmuyor. Kirli çamaşırlarını, söyletme beni, kadınlık bezlerini getirip sepete, aşağıya bırakıyor. Bir kaç defa Ayşe yıkadı, sonra o da aldirmayıverdi. Bir hizmetçi bu koca evin hangi işine yetişsin? İki defa da ben yıkadım. Eskiden biz bu işi kimseye göstermez, kendimiz görürdük. Her şeyle beraber artık utanma da kalktı. Görüyor ki, evin içinde herkesin payına düşen hizmetler var. Bir çöpü şuradan kaldırıp şuraya koymuyor.”

Caize (Kıskanç)

Karakter Caize, çok kıskançtır ve kocasına düşkündür. Aşırı duygusaldır, mantığı ile hareket etmez. Her seferinde babası haklı çıkar ve bu durumdan dolayı pişmanlık yaşar.

Aktivite Kocasına çok düşkündür. Onu aldattığını düşünmeye başlayınca gözü sürekli onun üzerindedir. Onu takibe ve izlemeye alır.

ÖRNEK ANILAR

Kıskanç/Zayıf Caize, Çelebi ile birlikte eşlerinin onları anlatmasını gizli gizli bahçede konuşur. Onları öldürmeye ve sonrasında intihar etmeye karar verirler. “ İkimiz bir mahkeme kuralım, birinci hükmü onlar, ikincisini de kendimiz için verelim. Kanun kitabımız vicdandır. Bu iki adi yaratıktan gönüllerimizi alamadığımız için biz de en ağır cezaya layık oluruz. Gerçekte bu bir intikam değil, diri diri içinden çıkamadığımız çok kötü bir hale son vermektir. Ağabey öldürelim ve ölelim.”

Kocasına bağımlı Caize, kocası ve İclal'in ilişkisine dair düşüncelerini babasına söyler ama planlarını ondan gizler. “Geçen uzun çekişmesinde Caize, babasına bütün içtenliğiyle açılmadı. Yalnız onu konunun çözümü için herhangi bir yolda acele davranıştan önlemeye çalıştı. Çünkü niyeti pek korkunçtu. Kocasını öldürmek ve kendi de birlikte ölmek istiyordu. Diriyken bütün kendinin olmayan Umrani'nin ölüsüne ortaksız sahip olmak deliliğine kapılmıştı.”

Umrani (Sahtekar)

Karakter Umrani, sahtekar ve yalancıdır. Karısı ile evlendiği zaman kayınpederinin zengin olduğunu düşünerek evlenmiş ve sonrasında da karısını İclal ile aldatarak sadakatsizlik yapmıştır. Geçmişinde de oldukça çapkındır. Konuşkan ve gözü açık olması sayesinde olayları kendi lehine çevirme de başarılıdır. Öğrenim ve ahlakça düşkündür.

Aktivite Şimdiye kadar birbirine benzemeyen bir çok mesleklere girip çıkmıştır. Bar garsonluğu, şoför yamaklığı, gazete muhabirliği, komisyonculuk bunlardan bazılarıdır. Bazı zengin kadınlar sayesinde daha iyi şartlar da ve sosyete içinde yaşamaya başlar. Centilmen, şair, salon adamı gibi görülmeyi başarır ve o dönem Caize ile tanışır. Kadınlara yaklaşmayı ve gönüllerini kazanmayı iyi bilmektedir. Evlendikten sonra da ne iş yaptığı pek belli değildir ve karısına hiç para vermiyor, eve katkıda bulunmuyor hatta karısının parası varsa onu da alıyordur.

ÖRNEK ANILAR

Çapkın/Sahtekar Umrani, Caize ile babasının zengin olduğunu düşünerek ilgilenmiştir. “ Çok kadınla oynamış ve hatta yatmış kalkmış, sevda damarları kaşarlanmış bir gençti. Ona Deli Filozof’un bankalarda binlerce liralara yatan, fakat herkese yoksul görünmeye çalışan cimri bir adam olduğunu söylemişlerdi. Şüphesiz bütün bu servet oğluyla kızına kalacaktı. Umrani Bey, tatlı bir flörtün sevda çımasıyla kızın gönlüne sıkıca aborda etti. Fakat Deli Filozof’a şirin görünmek gerekti. Birkaç felsefe formülü ezberleyerek ona da çatmaya uğraştı.”

Ali Senaver (Olgun)

Karakter Karısını ve aşığı Çelebi’yi affederek birlikte olmalarını kolaylaştıran, onları bir arada basmasına rağmen başışlayan ve soğukkanlılığını koruyabilen Ali Bey, oldukça olgun, ciddi ve sakin bir karakterdir. Karısına aşiktir ve ondan ayrılmak istemez. Fakat mantığı ile hareket etmesini bilir. İyi niyetli bir karakterdir. İnanç bakımındansa serbest olduğu söylenmektedir.

Aktivite Çalışıp, iyi para kazanıp karısına rahat bir hayat yaşatan Ali Senaver, kendinden yirmi beş yaştan fazla küçük olan güzel karısına çok aşiktir. Fakat sonunda karısının artık ona ısınmayacağına ikna olup ondan boşanır.

ÖRNEK ANILAR

Medeni/Olgun Sadık Hoca ve kahvedekiler, bekçi ile Ali Senaver’e haber yollayıp kahvehaneye çağırırlar. Adam gidip gitmemekte kararsız kalır ama eğlenceli olacağını düşünerek gider. Sonunda karısı ve Çelebi hakkında çıkan dedikodular yüzüne vurulur ve onun anlayışlı ve olaya yaklaşım biçimine karşı namusun temizlenmesi gerektiği konusunda baskı yapılır. Zabıtaya haber vermekle tehdit edilir. “Zampara içerideyken zabıtaya haber verip, gece benim evimi bastırmak... Ne zamanda ve hangi kanun devrinde yaşadığımızdan haberiniz yok. Behey hayvanlar, hala bıraktığımız çayırdan otluyorsunuz.”

Anlayışlı/Soğukkanlı Çelebi, haydutların kaçırdığı İclal’i ararken, babasına Ali Senaver Bey’in tavrı hakkında yorumda bulunur. “ ... Ali Senaver Bey aşığılık bir koca değildir. Yalnız kocalık işinde halktan ayrı görüşlü, yüksek düşünen bir adamdır. Ben ona yaşlı bulunması nedeniyle İclal’in kendisinden hoşlanmadığını ve hoşlanamayacağını ve bu karı kocalıkta direnme yüzünden hem kendisini, hem karısını ve hem beni mutsuz edeceğini söyledim. Bu gerçeğe karşı herhangi bir adam gibi öfkeyle parlamadı, sözlerime hak verircesine yumuşaklık gösterdi.”